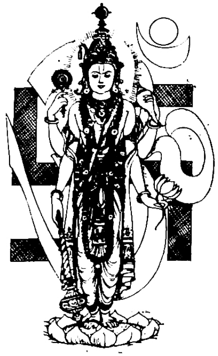


నావన్నీ నీవి కావాలి

అహం హరే తవ పాదైకమూల
దాసానుదాసో భవితాస్మి భూయః
మనః స్మరేతాసుపతే ర్గుణాంస్తే
గృణీత వాక్కర్మ కరోతు కాయః

హరీ! నీ చరణముల నాశ్రయించిన దాసులకు నేను దాసుడను కాగ ప్రాణనాథుడ వైన నీ గుణములను నామనసు స్మరించుగాక. నా నోరు సదా నీ కీర్తించుగాక! నా దేహము నీ సేవ నాచరించు గాక!

May I, O Hari, be born again as a servant of th devotees who have solely taken refuge in your holy feet my mind ponder and tongue celebrate the excellences of Lord of my life and let my body do your service.



ఉపోద్ఘాతము

ఇది సప్తమ స్కంధము.

సప్తమ స్కంధము భగవానుని యొక్క హృదయము. అందుచేత వాసనా కంటకములను తొలగించే ప్రయత్నములో హృదయమును తన్మయ మొనర్చే రీతిలో హరినామ సంకీర్తనము జేసి తరించిన ప్రహ్లాద కుమారుని చరిత్ర ఇందు వర్ణింపబడినది.

సద్వాసనకు, అసద్వాసనకు సంఘర్షణయే ఈ సప్తమ స్కంధము. అసద్వాసనకు ప్రతిరూపము హిరణ్యకశిపుడు. సద్వాసనకు ప్రతిఫలము ప్రహ్లాదుడు.

మనుజుడు వంద సంవత్సరముల ఆయువును పొంది యుండును. అందు సగభాగము నిద్రయందు గడచును. పది సంవత్సరములు బాల్య చేష్టలలో కారిపోవును. పది సంవత్సరములు ఆటలలో సాగిపోవును. ముసలితనములో ఇరువది సంవత్సరములు వృథాయగును. మిగిలిన కొద్ది కాలమును విషయ సుఖానుభవములో గడుపుచున్నాడు. ప్రశస్తమైన మానవజన్మను వ్యర్థము చేయుచున్నాడు. ఈ విధమైన దోష జీవితమును నిరసిస్తూ బ్రతుకును ఆనందముగా గడుపు కొనుటకు నామ సంకీర్తనమును సాగింపుమని ప్రహ్లాదుడు తెలుపును.

భక్తి నిరోధ స్వభావము. అందుచేత కోరికలను కదల నివ్వదు. భక్తిలో నిష్కామ భావనయే యుండును.

రాక్షసుడై పుడితే తప్పులేదు. రాక్షసుడుగా జీవించడము దోషము యని ప్రహ్లాదుని చరిత్ర మనలను హెచ్చరించును. పరమాత్మ దివ్యధామమును చేరి తరించుటకు ప్రహ్లాదుడు నవవిధ భక్తి స్వరూపములను కూడా తెలిపెను.

భాగవత మనెడి పేరును వినగానే ప్రహ్లాదుడు మన స్మృతిపథంలో మెదలును. ఈ స్కంధము మహాభక్తుడైన ప్రహ్లాదుని చరిత్రతో నిండియున్నందున ఇది పరమోత్కృష్టమైనది. నిత్యము దీనిని శ్రవణము చేసి, ఆచరించు వారు తప్పక హరికృపకు పాత్రులయ్యెదరు.

చైతన్య భాగవతము

సప్తమ స్కంధము

అవతార వైశిష్ట్యము

పరమాత్మ సమస్త ప్రాణికోటికి ప్రభువు. సర్వులపై అతని కృపావృష్టి సమానముగా వర్షించును. అతడు సత్యమూర్తి. నిత్యదీప్తి. అతడు నిన్ను సదా వెన్నంటియే యున్నాడు. అతడు నిన్ను ఆశీర్వదించగనే ప్రపంచమంతా నీ ముందు మోకరిల్లును. ఊడిగము చేయును. అట్టి పరమాత్మ చరణకమలములను ధ్యానించుటయే జీవికి ఏకైక శరణ్యము. పాంచభౌతికమైన ఈ దేహము మృత్యుముఖంలో ప్రవేశింపక మునుపే శ్రీహరిని ధ్యానించి తరించు భక్తులు ధన్యులు.

భక్తి తెలిసిన వానికి భారము తెలియదు. బోధ గ్రహించిన వాడు బాధను గ్రహించడు. భగవంతుని బండిలో ఎక్కి పయనించువాడు ప్రత్యేకంగా తన వస్తువులను తాను మోయ నవసరం లేదు. ఏ హాని జరుగునో యనే తలంపే మనస్సున స్ఫురించదు. శుభకరుడైన శ్రీహరిని నమ్మి జీవించువారలకు అశుభము లెలా కలుగును? వచ్చిన నష్టాలు రాబోయే లాభాలకు సోపానములని భక్తు డొక్కనికే తెలుసు.

ఒకనాడు ధనం దగా చేస్తుంది. దుహితలు దూరమౌతారు. బంధువులు బరువౌతారు. మేడలు కూలిపోతాయి. మమతలు మాసి పోతాయి. కుమారులు కనుమరు గవుతారు. అర్ధాంగి ఆదుకోలేదు. పదవులు పారిపోతాయి. కీర్తి ఆరిపోతుంది. బ్రతుకు రాలిపోతుంది. ఇందుకేనా మానవ జీవితం?

మారిపోయే మనుజులను ప్రేమించి సాధించే దేముంటుంది? కారిపోయే ఆయువును ఎంతకాలం పట్టి బంధించగలం? ముట్టదగింది పట్టదగింది భగవచ్చరణారవిందమే. బ్రతుకుకు పరమార్థమే అర్థము. జీవికి దేవుడే గమ్యము. ప్రభువును తెలియని రాజు బికారియే. ప్రభువు నెరిగిన బిచ్చగాడు చక్రవర్తియే. స్వప్నగత సుఖాలు నీకు ఆనందాన్నివ్వవు. నిజవెలుగే నిత్యవెలుగు.

ఉన్నది ఉండనీ. నాదన్నది ఉండనీకు. తనదన్నది ఉండనీ. నేనన్నది మండనీ. అహంకారము తియ్యని విషము. విడదీయలేని కల్మషము. వినయము చల్లని అమృతము. చెడిపోని మాధుర్యము. అసద్వాసనలు అంతరించాలి. మిశ్రమ వాసనలు మిగిలిపోవాలి. సద్వాసనలు సంపదలై నిలవాలి. భక్తిని పండించాలి. బ్రతుకును ఆనందంతో నిండించాలి. అసద్వాసనాపరులు రాక్షసులు. మిశ్రమవాసనాపరులు మానవులు. సద్వాసనాపరులు భక్తులు.

సద్వాసనకు, అసద్వాసనకు సంఘర్షణయే ఈ సప్తమ స్కంధము. అసద్వాసనకు ప్రతిరూపము హిరణ్యకశిపుడు. సద్వాసనకు ప్రతిఫలము ప్రహ్లాదుడు.

గురుదేవుడైన శుకబ్రహ్మకు వందన మాచరించి పరీక్షిత్తుడు ప్రశ్నించుచున్నాడు. "మహాత్మా! పరమాత్మ జ్ఞానస్వరూపుడు. సమదర్శనము గల దివ్యాత్ముడు. ఆయన సర్వులకు ప్రియుడే గదా! అట్టి భగవంతుడు దేవతల కొఱకు దైత్యులను సంహరించుట ఏమిటి? ఈ పక్షపాత మెలా ఏర్పడెను? ప్రేమమయుడైన భగవానునకు అసురులపై ద్వేషమెలా కలుగును? ఈ విషయముల యందు నా మనస్సు సంశయగ్రస్థమై యున్నది. నా సందేహములను దయఉంచి నివృత్తి చేయుడు" అని పరీక్షిత్తు ప్రార్థించెను.

దేహమున్నంత వరకు సందేహము కూడా కలసియే యుండును. సందేహము వ్యక్తిని సన్మార్గము నుండి మఱలించును. గుంటలో నిలిచిన నీరు గుంటను మురికి చేయునట్లు మనస్సులో తిష్ఠవేసిన సంశయము మనస్సునే పాడుచేయును. "నీ హృదయంలో తుపాకి గుండునైనా పెట్టుకోగాని సందేహాన్ని మాత్రం ఉంచుకోకు" అంటారు స్వామి రామతీర్థ.

దేహము మాంసమయము. మనస్సు మీమాంసమయము. సందేహము మనస్సులో జనించవచ్చు. కానీ జీవించకూడదు. సందేహము రాగానే గురువుల నాశ్రయించి నివృత్తి చేసుకోవాలి. గురువు లభింపనిచో పరమాత్మకే నివేదించాలి. అంతరంగమందు నిలచిన సందేహాన్ని అంతర్యామి తొలగించగలడు.

సందేహమును దీర్పవయ్య సాకేత నిలయ రామయ్య

అని త్యాగయ్య తన సందేహమును రామయ్య ముందుంచినాడు.

"రాజా! మంచి ప్రశ్న నడిగితివి. నీ సంశయము సముచితమైనదియే. విష్ణుకథలు విస్మయ స్వరూపములు. విచారణచే లభ్యములు. అవి పవిత్రములు. నారదాది మునులు ఈ గాథలను సదా పరవశించి గాన మొనరించు చుందురు. అవి త్రైలోక్య పావనములు. మునులనెడి అరణ్యములకు చైత్రమాసములు."

క॥ చిత్రంబులు త్రైలోక్యప విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన చైత్రంబులు విష్ణుదేవు చారిత్రంబుల్.

యని పలికి, వ్యాస భగవానునికి నమస్కరించి చెప్పుట కుపక్రమించెను.

పరమేశ్వరుడు నిర్గుణుడు. అజుడు. నిత్యుడు. శాశ్వతుడు. దేహేంద్రియ మనో బుద్ధుల కతీతుడైనను బాధ్యభావక భావమును స్వీకరించి యున్నాడు. త్రిగుణములు మాయకు సంబంధించినవియే గాని మాధవునకు సంబంధించినవి గావు. గుణములు స్థిరములు గావు. స్థిరుడైన పరమాత్మ అస్థిరమైన గుణములు వృద్ధిపొందు సమయాన సృష్టి నొనరించెను. సత్త్వగుణ వృద్ధిలో దేవతలను, ఋషులను, రజో గుణ వృద్ధిలో అసురులను, తమోగుణ వృద్ధిలో యక్ష, రాక్షసాదులను విభజించెను.

ఈ భిన్నత్వము నందు పరమాత్మ ఏకమై యున్నాడు. కట్టెలు అనేకము లైనా అగ్ని యొక్కటే. పాత్రలువేరైనా జలములో మార్పులేదు. గదులు వేరైనా గగనములో మార్పు ఉండదు. సురాసురుల యందు, సర్వప్రాణుల యందు పరమాత్మ సమంగా వ్యాపించి యున్నాడు. వివేకులు అంతరాత్మను దర్శించి ఆనందించుచుందురు. అందరూ ఆత్మను దర్శించలేరు.

ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోఽత్మా న ప్రకాశతే
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మ దర్శిభిః

"సర్వభూతము లందును ఆత్మ నిగూఢమై యున్నందున సర్వులు దానిని గాంచలేక యున్నారు. కాని సూక్ష్మబుద్ధి గలవారు సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన ఆత్మను దర్శింప గలుగుచున్నారు" అని కఠోపనిషత్తు సందేశము.

ఈశ్వరుడు సముడు. ఆ దివ్యాత్ముని యందు సమత్వమే గాని విషమత్వ ముండదు. విషమత్వము, భేదరూపము మాయ యొక్క స్వభావము. అలలు కదలు చుండగా చంద్రుడు కదలినట్లు మనకు గోచరించును. అలాగే పరమాత్మయందు భేదము ఆరోపింప బడినది.

"రాజా! పూర్వము రాజసూయ యజ్ఞ సమయమున ఈనాడు నీవు నన్నడిగిన ప్రశ్ననే మీ పితామహుడగు ధర్మరాజు నారదమహర్షిని అడిగెను. ఆ విషయమును చెప్పెదను వినుము" అని శుకబ్రహ్మ చెప్పుట కుపక్రమించెను.

శిశుపాలుడు కృష్ణద్వేషి. రాజసూయ యాగమున శ్రీకృష్ణుని పూజించుటకు విముఖతను చూపెను. భగవంతుని అనేక విధములుగ నిందించెను. దూషించెను. శ్రీకృష్ణుడు చివరగ సుదర్శన చక్రముతో శిశుపాలుని శిరమును ఖండించెను. అతని దేహము నుండి కదలి వచ్చిన జ్యోతి శ్రీకృష్ణునిలో లీనమయ్యెను. ఈ విధంగా శిశుపాలునకు సద్గతి కల్గుటను గాంచి విస్మయ చిత్తుడైన ధర్మరాజు నారదమహర్షిని ప్రశ్నించెను.

"మునివర్యా! శిశుపాలుడు పరమాత్మద్వేషి. శ్రీకృష్ణునితో శతృత్వమును పెంచుకొని నాడు. అట్టివానికి ముక్తి ఎలా లభించినది? అతడు నరకమునకు ఎందులకు పోలేదు?

దంతవక్త్రుడు కూడా శ్రీకృష్ణ ద్వేషియే. వారిరువురి నాలుకలు పరమాత్మ నిందనే చేయు చుండినవి. వారికి ఘోర నరకమేల లభించలేదు? సర్వులు వీక్షించు చుండగా వారు వాసుదేవుని యందు విలీనమైనారు. ఇది నా కవగతమగుట లేదు. వాయువుచే దీపజ్వాల అస్థిరమైనట్లు నా బుద్ధికూడా చలించుచున్నది. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. దయచేసి నా సంశయమును తొలగింపుము" అనెను. ధర్మరాజుతో నారదమహర్షి నవ్వుతూ ఇలా చెప్పెను:

"ధర్మరాజా! నిందాస్తుతులను, సత్కార తిరస్కారములను అనుభవించుటకే ఈ దేహము ప్రాప్తించినది. దేహాభిమానము వలన జీవులకు "నేను - నాది" యనెడి భావములు కలుగుచున్నవి. పరమాత్మకు దేహాభిమాన ముండునా? అందుచేత ఆయనలో ద్వంద్వాలకు స్థానములేదు. ఆయనకు ద్వేషము తెలియదు. ద్వేషి తెలియడు. ఏ భావము చేతనైనను పరమాత్మను పొందవచ్చును.

ఆ॥ అలుక నైన జెలిమి నైన గామంబున నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైన దగిలి తలప నఖిలాత్ము డగు హరి జేరవచ్చు వేఱు సేయ దతడు.

"మానవుడు శత్రుత్వము ద్వారా భగవంతుని పొందినంత సులభముగా భక్తిద్వారా పొందలేడని నా అభిప్రాయము" అని పలికి నారదుడు వివరముగా చెప్పసాగెను.

శత్రుభావముతో పరమాత్మని సదా చింతించుట వలన శత్రుభక్తుడై విష్ణు సాయుజ్యమును పొందుచున్నాడు. భక్తితో కొందరు శ్రీకృష్ణుని పొందినట్లు, కొందరు కామముద్వారాను, కొందరు ద్వేషమువలనను, కొందరు భయముచేతను, మరి కొందరు స్నేహమువలనను పరమాత్మనుబొంది తరించియున్నారు.

గోప్యః కామాద్భయా త్కంసో ద్వేషాచ్చై ద్యాదయో నృపాః
సంబన్ధా ద్వృష్ణయః స్నేహా ద్యూయం భక్త్యా వయం విభో ॥

"గోపికలు కామమువలన, కంసుడు భయమువలన, శిశుపాలాది రాజులు వైరము వలన, యాదవులు స్నేహమువలన, మేము భక్తివలన శ్రీకృష్ణుని పొందుట జరిగినది" యనెను.

ఈ ఐదు విధములైన సంబంధముల ద్వారా శ్రీకృష్ణుని పొందవచ్చును. కానీ ఈ ఐదింటిలో ఏ ఒక్కటీ లేని నాస్తికుడగు వేనురాజునకు సద్గతి లభింపలేదు. కనుక ఏ విధముగా నైన పరమాత్మ యందు చిత్తమును నిలుపుటయే ప్రధానము.

తస్మాత్కేనా ప్యుపాయేన మనః కృష్ణే నివేశయేత్

"ఏ విధమైన ఉపాయము చేతనైనను శ్రీకృష్ణుని యందే మనస్సు నుంచవలెను" అని నారదుడనెను.

కొందరు గోపికలు తెలియక శ్రీకృష్ణుని అందమును జూచి ప్రేమించిరి. కాల క్రమమున అజ్ఞాన మేఘములు తొలగించబడి కృష్ణగత చిత్తులైరి. భగవంతుని యందు కలిగిన కామము కాలగతిలో నిష్కామమగును. కంసుడు సదా భయముచే శ్రీకృష్ణునే

స్మరించుచుండెను. తద్వారా సద్గతిని పొందెను. మనస్సులో ఏ భావము కదలినను అది శ్రీకృష్ణునిదై యుండాలి. ఇదియే సర్వోత్తమమైన యోగము.

తదర్పితాఖిలాచారః సన్ కామక్రోధాభి మానాదికం తస్మిన్నేవ కరణీయమ్

"సమస్త వ్యవహారములను భగవంతుని యందు సమర్పించి, కామ, క్రోధ, అభిమానాదులను గూడా భగవంతుని యందే చూపవలెను" అని నారదుడే భక్తి సూత్రముల యందు కూడా తెలిపి యున్నాడు.

"ధర్మరాజా! మీ పినతల్లి కుమారులగు శిశుపాల దంతవక్త్రులు పూర్వము వైకుంఠ ద్వారము వద్ద పార్షదులై యుండిరి. బ్రాహ్మణుల శాపకారణముగ వారు భూలోకమున జన్మించిరి" యని నారదుడనెను.

"మహర్షీ! ఇది మరీ వింతగా యున్నది. శ్రీహరి ఏకాంతభక్తులకు ఈ పతనావస్థ ఏమిటి? పుణ్యాత్ములైన విష్ణుపార్షదులకు ఇట్టి జన్మమేల సంప్రాప్త మయ్యెను? వారికి శాపము నిచ్చిన బ్రాహ్మణులెవరు? ఎందులకు శపించిరి? ఆ విషయములను సవిస్తరముగా వివరింపుడు" యని ధర్మరాజు అడుగగా నారదమహర్షి జరిగిన కథ నంతటిని చెప్పెను.

ఒకప్పుడు బ్రహ్మమానస పుత్రులగు సనక సనందనాది మహర్షులు విష్ణులోకమునకు వచ్చినారు. వారు దిగంబరులు. ఆరు సంవత్సరముల బాలురవలె కన్పింతురు. వారు వైకుంఠద్వారము వద్దకు రాగానే విష్ణుదేవుని పార్షదులగు జయవిజయులను విరువురు వారిని బాలురని భావించి లోనికి అనుమతించలేదు. మహర్షులు క్రుద్ధులై వారిని శపించిరి.

క॥ వారించిన తమకంబున, వా రించుక నిలువలేక వడి దిట్టిరి దా
వారికుల నసురయోని వ వారితులై పుట్టు డనుచు వసుధాధీశా!

"ధర్మరాజా! క్రుద్ధులైన సనకాది ఋషులు వారిని రాక్షస జన్మమెత్తు" డని శపించిరి అని నారదుడనెను.

శాపగ్రస్తులైన జయవిజయులను గాంచి కృపామయులైన ఋషులు "మూడు జన్మల పిదప మీరు తిరిగి వైకుంఠమును చేరెదరు" అని పలికిరి.

మునుల శాపఫలంగా ఆ జయవిజయులే దితికి హిరణ్యకశిప, హిరణ్యాక్షులుగా జన్మించిరి. శ్రీహరి నరసింహరూపము ద్వారా హిరణ్యకశిపుని, వరాహరూపము ద్వారా హిరణ్యాక్షుని వధించెను. విముక్తిని ప్రసాదించెను.

హిరణ్యకశిపుని కుమారుడు ప్రహ్లాదుడు. విష్ణుభక్తుడు. అతనిని వధించుటకు తండ్రియగు హిరణ్యకశిపుడు అనేక విధముల యత్నించెను. అయినను ఆ బాలుని సంహరించ లేకపోయెను.

ఆ జయవిజయులే తరువాత జన్మలో రావణ కుంభకర్ణులుగ జన్మించిరి. వారు లోకకంటకులైరి. శ్రీహరి శ్రీరాముడై అవతరించి వారిని సంహరించెను. వారే తమ మూడవ జన్మలో మీ పినతల్లి కొడుకులైన శిశుపాలదంతవక్త్రులుగా జన్మించిరి. శ్రీకృష్ణుడు సుదర్శనచక్రము ద్వారా వారిని వధించి ముక్తి నొసంగెను.

నారదుని ద్వారా ఈ వృత్తాంతముల నెరిగిన ధర్మరాజు హిరణ్యకశిపునికి తన బిడ్డడైన ప్రహ్లాదుని యందు వైరభావ మేర్పడుటకు గల కారణమును తెలుపమని అడుగగా నారదుడు ప్రహ్లాదుని దివ్యచరితమును వినిపించసాగెను.

హిరణ్యకశిపుడు

దితికి హిరణ్యకశిప, హిరణ్యాక్షులను ఇరువురు కుమారులు గలరు. దితి యనగా భేదబుద్ధి. భేదబుద్ధికి మమకార అహంకారములే బిడ్డలు. హిరణ్యకశిపుడు అహంకారము కాగా, హిరణ్యాక్షుడు మమకారమునకు ప్రతీకమాయెను. అహంకారమును నశింప చేయుట బహుకష్టము. ముందు మమకారమును నశింప చేయగల్గినచో, అటు పిమ్మట అహంకారమును నశింప జేయవచ్చును. భోక్తృత్వభావము ముందు నశిస్తే, తరువాత కర్తృత్వభావము నశిస్తుంది. దీనినే యోగమని, సన్యాసమని భగవద్గీత తెలిపింది.

శ్రీహరి వరాహ రూపమును ధరించి హిరణ్యాక్షుని వధించెను. హిరణ్యకశిపుడు కోపోద్రిక్తుడాయెను. "బలాన్వితుడగు నా సోదరుని శ్రీహరి సంహరించెను. నేను శూల ధారినై శ్రీహరి కంఠమును త్రుంచెదను. ఆ రక్తముతో రక్తప్రియుడగు నా సోదరునకు తర్పణము విడిచెదను. అప్పటికి గాని నా ఆవేదనా జ్వాల ఆరదు.

తస్మిన్ కూటేఽహితే నష్టే కృత్తమూలే వనస్పతౌ
విటపా ఇవ శుష్యన్తి విష్ణు ప్రాణా దివౌకసః

"చెట్టు యొక్క మూలము ఖండించబడగానే శాఖలు మున్నగునవి తమకు తాముగా ఎండిపోవునట్లు, నాకు శత్రువుయైన శ్రీహరి నశించుటచే విష్ణుపార్షదులగు దేవతలు కూడా నశింతురు" యని హిరణ్యకశిపుడు సచివులతో పలికెను.

ఈ లోగా తపస్సులను, యజ్ఞములను, వ్రతములను ధ్వంసము చేయుమని ఆజ్ఞాపించెను. దానవులు విజృంభించిరి. గోవులను వధించిరి. బ్రాహ్మణులను హింసించిరి. నగరములను కొల్లగొట్టిరి. గృహములను దగ్ధమొనర్చిరి. దానవ దౌర్జన్యము ఒకవైపు కొన సాగుచుండ, దానవరాజగు హిరణ్యకశిపుడు తల్లియగు దితి వద్దకు వచ్చెను. సోదరుని భార్య భానువు కూడా అక్కడే యుండెను. హిరణ్యకశిపుడు చక్కని తాత్త్విక విషయము లను బోధించి వారిని ఊరడించెను.

"మాతా! భ్రాతృజాయా! వీరుడు, నాకు సోదరుడు నైన హిరణ్యాక్షుని గూర్చి మీరు చింతింపవలదు. అతడు వీరమరణము నొందెను. ఇది స్తుతింప దగినదియే గాని విలపింప దగినది కాదు" అని చెప్పసాగెను.

బాటసారులు చలివేంద్రలో కలసి తమ తమ గ్రామములకు వెళ్ళుచుందురు. ఈ ప్రపంచ చలివేంద్రలో జీవులందరూ బాటసారులే. కలియుట విడిపోవుట సహజము.

శా॥ నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియన్ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి నిత్తురు సదా; సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడి త్రోవ బోయెను భవత్పూముండు దల్లీ! మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకున్ శోకింప నీ కేటికిన్.

ఇక్కడ తల్లెవరు? కుమారు లెవ్వరు? అంతా భ్రాంతియే. ఈ బంధాలు వీడిపోయే వియే. వాడిపోయేవియే.

ఆత్మ అమరము. నిత్యము. నిర్మలము. సర్వగతము. అందుచేత దుఃఖింప నవసరము లేదని హిరణ్యకశిపుడు చెప్పుచున్నాడు.

"అమ్మా! ఈ విషయమున పురాతనమైన ఒక కథ గలదు. మరణించిన వాని బంధువులతో యమధర్మరాజు పలికిన వాక్యముల నాలకింపుడు" అని చెప్పుట కుప క్రమించెను.

ఉశీనర దేశమున సుయజ్ఞుడను రాజుండెను. అతడు యుద్ధమున మరణించెను. వాని బంధువులు, రాణులు చుట్టూచేరి విలపించు చుండిరి. రాణుల దుఃఖము తీవ్ర మాయెను. వారి ఆక్రందన శబ్దము యమపురికి వినిపించెను. యముడు బాలుని రూపము ధరించివచ్చి వారితో భాషించెను.

యముడు వారిని గాంచి విస్మితుడయ్యెను. మరణము అనివార్యమని తెలిసి కూడా వీరు తాము స్థిరమైనట్లు దుఃఖించుచున్నారని భావించెను. వీరికన్నా శిశువులే నయమని చింతించెను.

ఉ॥ మచ్చిక వీరికెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుంట జూచెదరు చావక మానెడువారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావున కొల్లక డాఁగవచ్చునే?
యెచ్చట బుట్టె వచ్చుటకి వేగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్.

బాలుని రూపములో యున్న యముడు రాణులతో ఇలా చెప్పెను: "ఈ ప్రపంచ మంతయు పరమేశ్వరుని ఆజ్ఞచే నడచుచున్నది. ఇది ఆయనకు ఆటవస్తువు. ఈశ్వరుని అనుగ్రహ మున్నచో అరణ్యమున యున్నను రక్షింపబడుదురు. ఆయన దృష్టికి దూరమై నచో మనోహరమైన మేడలలో వసించినను రక్షింపబడలేరు" యనెను.

"అబలలారా! ఇంతవరకు ఎవరికొఱకు మీరు దుఃఖించు చుంటిరో అతడు ఇక్కడ నరుండియే యున్నాడు గదా! ఈ శవము మీతో మాటలాడునా? మాటలాడని దేహము ఇక్కడ పడియున్నది. దానికై ఏల దుఃఖించెదరు? మాట్లాడెడివాడు వినెడివాడు ఎవ్వడ యితే ఇప్పుడు తెలియుటలేదో అతడు ఎప్పుడూ అగోచరుడే కదా! ఇక దేనికి మీ విలాపము? గోచరములన్నియు ఒకనాటికి అగోచరములే. కనుపించినవి ఏవియైనను కనుమరుగయ్యేవియే" యనెను.

ఈ విధమైన వైరాగ్య భావములను హిరణ్యకశిపుడు దితికి చెప్పెను. హిరణ్యాక్షుని మరణానికి చింతించి ప్రయోజనము లేదని పలికెను. జ్ఞానపూరితమైన హిరణ్యకశిపుని వాక్కులను దిత్యాదులు అవధానముతో ఆలకించసాగిరి.

కం॥ పరులెవ్వరు? దా మెవ్వరు?, పరికింపగ నేక మగుట భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును మే మనుచు దోచు బ్రాణుల కెల్లన్

యని హిరణ్యకశిపు డనెను. అతని మాటలు దితికి, కోడళ్ళకు ఊరట నందించెను.

ఇదియే విచిత్రము! ఇదియే మాయ! ఒకవైపు జ్ఞానము నుపదేశించి, వారిలో వైరాగ్యము నుదయింప జేయుచుండెను. మరొకవైపు శ్రీహరి నెలా సంహరింపవలెను? అని ఆలోచించు చుండెను. ఇదియే హిరణ్యకశిపుని ద్వంద్వ మనస్తత్వము. ఇతరులకు చేయు బోధలు తనకు ఉపకరించుట లేదు. తా నాచరింపక ఇతరులకు బోధించువా రెవరైనను అసురులే. హిరణ్యకశిపులే. ఇట్టివారికి సద్గతియుండదు. వారికొక నీతి, ఇతరులకొక నీతిగా విభజించుకొని పాలించుచుందురు. వారు చెప్పిందే నీతి. వారు నడిచిందే నిజాయితి. వాస్తవానికి వీరే అవినీతిపరులు. అధర్మ పరాయణులు.

Lawless are they that make their wills their law

"తమ భావాలనే చట్టముగా మలచువారే వాస్తవానికి చట్టవ్యతిరేకులు" యని షేక్స్పియర్ కూడా అభిప్రాయ పడినాడు.

హిరణ్యకశిపుని ఉగ్రతపస్సు

మందరాచల పర్వతముపై హిరణ్యకశిపుడు భయంకరమైన తపస్సును ప్రారంభించెను. ముల్లోకముల యందు తనకు సాటివచ్చువారు ఉండకూడదని అభిప్రాయపడెను. అజేయుడై, జరామృత్యువులు లేనివాడుగ నుండవలెనని సంకల్పించెను. కాలి బొటన వ్రేలిపై నిలబడెను. దృష్టిని గగనముపై సారించెను. అతని ఉగ్రతపస్సును గాంచి సురులు భీతిచెందిరి.

వాని తపోమహిమచే అంతరిక్షము అగ్నిమయము కాజొచ్చెను. నదులు, సాగరములు కలత చెందెను. పర్వతములు కదలసాగెను. దిక్కులంతట ధూమము వ్యాపించెను. దేవతలు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి మొరపెట్టుకొనిరి. దైత్యుని తపోగ్నిజ్వాలకు దివిలో చరించుట కష్టతర మగుచున్నదని తెలిపిరి. ఈ ఉపద్రవమును తొలగించమని ప్రార్థించిరి.

బ్రహ్మ మందరాచలమున కేతెంచెను. హిరణ్యకశిపుని చుట్టూ పుట్టలు లేచియుండెను. గడ్డి మొలచియుండెను. వెదురు ప్రాకియుండెను. చర్మము, మాంసము చీమలు మున్నగు కీటకముల చేత భక్షింపబడి యుండెను.

"దితికుమారా! కాశ్యపా! లెమ్ము. శుభమస్తు. నీవు తపస్సిద్ధిని బొందితివి. ఆభీష్ట మును తెలుపుము. తీర్చెదను. ఋషులకుకూడా సాధ్యముగాని తపము నాచరించితివి.

నన్ను వశపరచుకొంటివి. వరముల నడుగుము" అని విరించి పలికెను. తన కమండలములోని పవిత్రోదకమును దైత్యునిపై విధాత సంప్రోక్షించెను. వెంటనే హిరణ్యకశిపుడు బల తేజోసంపన్నుడు, వజ్రతుల్యుడునై పుట్టనుండి బయల్వెడలెను. బ్రహ్మదేవునకు వందన మాచరించెను.

అసురేంద్రుని నయనములు అశ్రువులను స్రవించెను. ఆహ్లాదము వృద్ధినొంద కంఠము గద్గద మాయెను. రోమహర్షణుడై తలవంచి ప్రణామము లర్పించెను.

యది దాస్యస్యభిమతాన్ వరాన్మే వరదోత్తమ
భూతేభ్యస్త్వద్వి సృష్టేభ్యో మృత్యుర్మా భూన్మమ ప్రభో

"వరముల నొసగువారలలో ఉత్తముడవగు ఓ దేవా! నీవు నాకు వరము లీయదలచినచో నీచే సృజింపబడిన ప్రాణులవలన నాకు మరణము కలుగకుండునట్లు ఆశీర్వదింపుము.

"అంతర్బాహ్యములందు, రాత్రింబవళ్ళయందు, వస్తువులవలన, అస్త్రములవలన, పృథ్వియందు, గగనమందు, మనుజులవలన, మృగాది పశువులవలన నాకు మరణము లేకుండు నట్లు వరములిమ్ము" అనెను.

శా॥ గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమఃప్రబల భూరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువులేని జీవనము లోకాధీశ! యిప్పింపవే.

సంకల్పశుద్ధి లేనివాని సాధనలు పతన హేతువులే యగును. దైత్యుని తపస్సు వెనుక శుద్ధిలేదు. అందుచేత అతడు విచిత్రమైన వరము కోరెను. శుద్ధిలేని బుద్ధి ఎన్నటికీ సిద్ధిని బొందలేదు.

"కాశ్యపా! నీవడిగిన వరములు ఎవ్వరికీ లభింపవు. ఇంతవరకు ఇలాంటి వరములను ఇతరులు కోరనూలేదు. మేము అనుగ్రహించినదియూ లేదు. నిన్ను కరుణించి ఇవన్నియు నొసంగితిని. బుద్ధిశాలివై మెలగుము" అని పలికి బ్రహ్మదేవుడు అంతర్హితుడయ్యెను.

దైత్యుని దురంతములు

హిరణ్యకశిపుడు వరములను బొందెను. క్రొవ్వి గర్వితుడయ్యెను. తన సోదరుని మరణమునకు కారణమైన శ్రీహరిపై పగబూనెను. వాని దురంతములకు అవధులు లేకుండెను. ఒకనాడు గంధర్వులను చావబాదును. రేపు సురులను గొట్టును. మరునాడు నాగులను హింసించును. ఇంకొకనాడు నవగ్రహములను బంధించును. వేరొకనాడు

విహరించు పక్షులను చేతులతోపట్టి నలిపి పడవేయును. సిద్ధులను బాధించును. బుద్ధిమంతులను పరాభవించును. ముల్లోకములను కంపింపజేసెను. "ఈవేళ ఏమి జరిగింది, ఈనాటి వార్త లెలా ఉన్నాయి" అని ప్రతిరోజు దేవతలు ముచ్చటించుకొని మాత్ర విషయములను తెలిసికొను చుండిరి.

నారదుడు ధర్మజునితో చెప్పుచున్నాడు: "రాజా! వాని సేవకులు దేవతలకు యజమానులయ్యారు. మా రాజు కర్పూర వాసనగల తియ్యని కల్లు త్రాగి నిద్రించుచున్నాడు. దేవతలారా! మెల్లగా సంచరింపుడు. మునులారా! దూరముగా నిలబడి స్వస్తి పలుకుడు. నాగులారా! పొరపాటున పడగలెత్తెదరేమో! జాగ్రత్త. దిక్పాలకులారా! తలవంచి చనుడు. గంధర్వులారా! మీలో నిపుణు లెవరో వారే గానము చేయండి. కావు కావు మన్నచో చావు తప్పదు. ధర్మరాజా! నిజము చెప్పక తప్పదు. వాడు కల్లుత్రాగి మత్తెక్కి పడియుండగా నేను, తుంబురుడు మెల్లగా రాగము లాలపించెడి వారము" అని చెప్పసాగెను.

ఋత్విక్కులు చేయు యజ్ఞముల యందు దేవతలకిచ్చు హవిస్సులను వాడే గ్రహించును. దేవ, మానవ, ఋష్యాదులు దిక్కుతోచని వారైరి. సర్వులు విష్ణుమూర్తిని శరణుజొచ్చిరి.

ఉ॥ ఎక్కడ మన్నవాడు జగదీశ్వరు డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడి కేగె శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రారు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల వెక్కుడు తుదిం జొర దిక్కగు నట్టి దిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్.

యని శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించిరి.

"విబుధులారా! భయపడకుడు. దైత్యుడగు హిరణ్యకశిపుని దురంతములను నేను ఎఱిగియే యున్నాను. కాలము సమస్తమును శాంతింపజేయును. దేవతలను, గోవులను, వేదములను, భక్తులను, నన్ను ద్వేషించువాడు త్వరితగతిని పతనమొందును. అతడు నా భక్తుడగు ప్రహ్లాదుని హింసింప మొదలిడగనే, బ్రహ్మనుండి వరములను బొందియున్నను నేను అతనిని తప్పక వధింతును", అని విష్ణుదేవుడు పలికెను.

దేవతలు సంతసించిరి. దైత్యుడు మరణించినట్లేయని భావించిరి. బాధలు తీరినట్లేనని తలచిరి. శ్రీనాథుని మాటలు వృథాగావని వారికి తెలియును.

హిరణ్యకశిపునకు ప్రహ్లాదుడను పుత్రుడుదయించెను. అతడు సర్వులకు హ్లాదమును గూర్చువాడై ప్రహ్లాదుడాయెను. ప్రహ్లాదుడు అసురుడైనను సురులను ప్రేమించువాడై యుండెను. అతడు జితేంద్రియుడు. హరిభక్తి కలవాడు. ప్రశాంత చిత్తుడు. అహంకారము తెలియనివాడు. పెద్దల విషయములో దాసునివలె ప్రవర్తించును. దీనులపై పుత్రవాత్సల్యము జూపును. చెలికాండ్రపై సోదరభావమును ప్రకటించును. ఆచార్యులపై పూజ్య భావమును ప్రదర్శించును.

సీ॥ తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి సమహితత్వంబున జరగువాడు
పెద్దల బొడగన్న భృత్యునికైవడి జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డం బైన మాతృభావము సేసి మరలువాడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను దీనుల గావ జింతించువాడు
తే॥ సఖులయెడ సోదరస్థితి జరుపువాడు దైవతము లంచు గురువుల దలచువాడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాడు, లలితమర్యాదు డైన ప్రహ్లాదు డధిప.

భక్త ప్రహ్లాదుడు

ప్రహ్లాదుని చిత్తము పరమేశ్వరుని యందే లయించి యుండును. సౌందర్యముంది, కానీ గర్వము లేదు. ధనముంది, అభిమానములేదు. భోగ్య వస్తువులున్నవి, వానియందు స్పృహలేదు. శౌర్యముంది, క్రౌర్యములేదు. వస్తువులున్నాయి, కానీ వాంఛలులేవు. సుగుణము లన్నియు ఒక్కటై, సర్వనదులు సాగరమును జేరునట్లు, ప్రహ్లాదునిలో చోటు చేసుకున్నవి. శ్రీహరిని కళ్యాణగుణము లెట్లు వీడవో ప్రహ్లాదుని కూడా అలావీడకున్నవి. ఇంద్రాది దేవతలు కూడా ప్రహ్లాదుని సుగుణములను గీతములద్వారా ఆలపించసాగిరి.

క॥ గుణనిధి యగు ప్రహ్లాదుని గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్.

ప్రహ్లాదుని గుణములను ఆదిశేషుడు, బృహస్పతి, బ్రహ్మలకు కూడా వర్ణింప శక్యము గాకుండెను.

ప్రహ్లాదుని మనస్సు సదా శ్రీహరి పాదపద్మముల యందే రమించుచుండును. విష్ణు చింతనముచే జడునివలె ఒక్కొక్కసారి పడియుండును. ప్రపంచమంతయు శ్రీనాథుని కన్నను అన్యముగాదని యనిపించు చుండెను. వెన్నలాంటి ప్రహ్లాదుని హృదయము సదా వెన్నుని అనుసరించియే యుండును. అతడు ప్రేమమయుడు. ప్రేమ ప్రేమకొఱకే యనెడి భావము గలవాడు. బేరము లెరుగడు. భారములు తెలియడు. వెనుదిరగని విశ్వాసముతో విష్ణువును వెదికెను. అతని భక్తి పర్వతములను సైతము చలింపజేసినది. అతడు ఆడును. ఆడించువాడు గోచరింపగనే ఆటకట్టును జూచును. ఆలోచనలు కదలించును. ఆలోచింప జేయువాడు అగుపించగనే ఆలోచనలను మఱలించును. మాటలాడును. మాటలాడించు వానిని గాంచి మూగయగును. కళ్ళుండి ఒక్కొక్కసారి అంధుడగును. బధిరుడగును. భక్తిలో సర్వమూ తానై నిలుచును.

సీ॥ శ్రీవల్లభుడు దన్ను జేరినయట్లైన జెలికాండ్ర నెవ్వరి జేరమఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన నమరబాలురతోడ నాడ మఱచు
భక్తవత్సలుడు సంభాషించినట్లైన బరభాషలకు మాఱుపలుక మఱచు
సురవంద్యు దనలోన జూచినయట్లైన జొక్కి సమస్తంబు జూడ మఱచు

తే॥ హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున నంతరంగంబు నిండినట్టైన నతడు
నిత్యపరిపూర్ణు డగుచు నన్నియును మఱచి జడత లేకయు నుండును జడువిధంబి

యని ప్రహ్లాదుని ఆంతరంగిక భక్తి వైభవమును పోతనామాత్యుడు వివరించెను.

ప్రహ్లాదుడు వైరాగ్యవంతుడు. భక్తి తత్పరుడు. ఎప్పుడు చూచినను అతని చిత్తము శ్రీహరి చరణకమలముల చెంతనే నిమగ్నమై యుండును. తన సంకల్పములు సత్య రూపుని పైననే యుండును. వాక్కులు వాసుదేవుని గూర్చియే వచించును. జీవితము సర్వదా జనార్దనునిదై యుండును. సదా ధ్యానమగ్నుడై యుండును. నిరంతరము దివ్య పారవశ్యమున దేలుచుండును. కూర్చుంటూ కృష్ణుని జూచును. నిలుచుంటూ నిరంజనుని ధ్యానించును. నడచుచూ నారాయణుని స్మరించును. పరుండునపుడు పద్మనాభుని పలకరించును. మాట్లాడునపుడు మాధవుడు ముందుండును. ఆలోచించగనే అనంతుడు అంత:కరణలో అగుపించును. ముందు ముకుందుడుండును. వెనుక వెన్నుడుండును. దైనిక కృత్యములలో దైవమే గోచరించుచుండెను.

శా॥ పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాదసం
ధామండై మఱచెన్ సురారిసుతుడే తద్విశ్వమున్ భూవరా!

మురారిని మరువలేని భక్తితో ఒకప్పుడు విలపించును. కొంతసేపు నినదించును. నవ్వును. పాడును. ఆడును. మాట్లాడును. మాట మానును. మ్రానువలె నిలబడును. ఎగురును. ఎలుగెత్తి పిలుచును. కదలిపోవు చుండును. కన్నీటితో ఊగిపోవుచుండును. స్నేహితులు గుర్తురారు. ఆకలి తెలిసిరాదు. పానీయము లక్ష్యముగావు. నిద్రేమిటో ఊహకందదు. అంతా మరిచాడు. తనదంతా మైమరచినాడు. వింతగా తెలిసాడు. సదా విష్ణుచింతలో తేలాడు. మూర్ఖుడా? కాదు, భక్తిలో మునిగినవాడు. జడుడా? కాదు, శ్రీహరి పాదపద్మ సరోవరంలో జలకమాడిన వాడు. ఉన్మత్తుడా? కాదు, ఉత్కృష్ట పదవి నలంకరించినవాడు. సదా ప్రపంచమును మరచినవాడు. సర్వదా పరమాత్మనే దర్శించువాడు. పూర్ణభక్తుడు. పుణ్యశ్లోకుడు.

సీ॥ వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుడై యొక్కడు నేడుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుడై యుద్ధతుడై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ డింతియకాని వేఱొండు లేదని యొత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నలినాక్షు డను విధానము గంటి నే నని యుబ్బి గంతులు వైచు నొక్కచోట
ఆ॥ బలుకు నొక్కచోట బరమేశుఁ గేశవు బ్రణయహర్ష జనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుడై నిమీలితనేత్రుడై యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

ముకుంద చరణారవింద సేవచే ప్రహ్లాదుడు సదా తన్మయుడై యుండును. కొలత లేని ఆనందము ననుభవించు చుండును. ప్రాపంచిక విషయ సంపర్గమును క్షణమైనను భరించలేడు. అచ్యుతుని విషయమున అప్రమత్తుడై యుండును. బుధజన విధేయుడై మెలగుచుండును. పరమ భాగవత శ్రేష్ఠుడైన ప్రహ్లాదుడు కర్మబంధము లనెడి తీగలకు కొడవలి వంటివాడై యుండెను. ఆదిదేవుని నామము నుచ్చరించగనే ఆనంద బాష్పము లను స్రవింపజేయు ప్రహ్లాదుని నడవడి సర్వులకు అవగతము గాకుండెను.

ప్రహ్లాదుని దివ్యపారవశ్య జనిత భక్తి ప్రాభవమును నారదునిద్వారా ఆలకించిన అజాత శత్రువునకు అపరిష్కృత సమస్యలు తలయెత్తెను. సందేహములు చుట్టుముట్టెను. సంశయములు చిత్తమును కలతపెట్టెను. ఇట్టి పరమ భాగవతోత్తముడైన ప్రహ్లాదుని, తండ్రియగు హిరణ్యకశిపు డెందులకు హింసించెనో అవగతము గాకుండెను. బిడ్డలు తప్పు చేసినను కాపాడుట పెద్దల విధి. తనయులు తెలియక తప్పుచేసినను తల్లిదండ్రులు సర్దుకొని జీవింతురు గదా! లేదా సరిజేయుదురు గదా! బిడ్డలపై తండ్రులు ప్రేమను జూపుదురే గాని, క్రౌర్యమును, శతృత్వమును ప్రదర్శించరు.

ప్రహ్లాదుడు పిల్లవాడు. పైగా సరళస్వభావుడు. సాధువులు సైతము కీర్తించు ఈ బిడ్డను బాధించుటకు అతనికి మనస్సెలా అంగీకరించెను? పైగా కరుణకు పాత్రుడైన బిడ్డను మరణమునకు గురిజేయుమని ఆజ్ఞాపించుటయా? ఎంత ఆలోచించినను అర్థం గాని ఈ విషయమును వివరముగా తెలుపుమని ధర్మరాజు నారదమహర్షిని ప్రశ్నించు చున్నాడని శుకబ్రహ్మ పరీక్షిన్మహారాజుకు చెప్పుచున్నాడు.

ఉ॥ బాలు ప్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలు గృపాలు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్త సభ్యమతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు న దేల తండ్రి వడి జంపగ బంపె మునీంద్ర! చెప్పవే.

యని ధర్మరాజు నారదుని ప్రశ్నించెను. నారదమహర్షి చెప్పుచున్నాడు.

హిరణ్యకశిపుడు ప్రహ్లాదుని హింసించుట

ప్రహ్లాదుని జూచి హిరణ్యకశిపుని మది కలతచెందెను. బిడ్డడు జడునివలె గన్పట్టు చున్నాడు. బుద్ధిమాంద్య మున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఇతనిని చదివించుటయే ఉత్తమమని భావించెను. ఒకనాడు ముద్దులొలుకు ప్రహ్లాదుని చేరబిలిచి, "వత్సా! విద్యరానివాడు దేనికిని కొఱగాడు. విద్య విచక్షణ నిచ్చును. వెలుగు నిచ్చును. విద్య సర్వులకు వాంఛ నీయమే. నిన్ను ఉత్తములగు ఉపాధ్యాయుల వద్దకు పంపెదను. శ్రద్ధగా చదువుకొనుము. బుద్ధిగా మసలుకొనుము" అని పలికిన హిరణ్యకశిపుడు శుక్రాచార్యుని పుత్రులగు చండుడు, మర్కుడు అను వారలను గురువులుగా పిలిపించెను.

చండ మర్కులు అరుదెంచిరి. దైత్యరాజు వారితో ఇట్లనెను: "అయ్యా! ఈ పిల్లి వాడు నా కుమారుడు. పేరు ప్రహ్లాదుడు. ఇతడొక విచిత్రమైన వాడు. అంధునివలె యున్నాడు. మాతో మాటలాడడు. నా పరాక్రమ సౌరభము ఇసుమంతైనను ఇతనికి అబ్బ లేదు. మీరు మాకు మాన్యులు. ఆంతరంగికులు. పెద్దలు. దయామయులు. నా యందు కరుణ వహించి నా తనయునికి విద్య నేర్పి, విశిష్టునిగా జేయుడు" యనెను.

గురువులు ప్రహ్లాదుని వెంట బెట్టుకొని వెళ్ళిరి. సమవయస్కులైన. రాక్షస బాలురను అతనికి తోడుచేసిరి. చెప్పవలసిన విద్యలన్నియు చెప్పిరి. వారు చెప్పిన విద్యల నన్నిటిని ప్రహ్లాదుడు చక్కగా నేర్చును. కానీ విష్ణుభక్తిని మాత్రము వదలకుండెను. గురువులు చెప్పిన దాని నాలకించునే గాని తిరిగి ప్రశ్నించి ఎరుగడు. శ్రీహరి తప్ప అన్యము లన్నియు అసత్యములే యని గుర్తించి యున్నందున, ఏది గురువులు చెప్పినను మారు పలుకక నేర్చుకొను చుండెను.

బాలుడు ఎలా చదువుచున్నాడో తెలిసికొనవలెనని కొన్నాళ్ళకు హిరణ్యకశిపున కనిపించెను. గురువులకు కబురుచేసెను. బాలుని తీసికొని రమ్మని చెప్పెను. గురువులు ప్రహ్లాదుని తీసికొని వచ్చిరి. తండ్రి బాలుని చూసి అపరిమితానందముతో ఊగిపోయెను. "నాయనా! కుమారా! రా! రమ్ము!" యని చేరబిలిచి తొడపై కూర్చుండ బెట్టుకొనెను.

"కుమారా! విద్యాభ్యాసము చక్కగా చేసితివా? శాస్త్రములు చదివితివా? ఏమేమి తెలిసికొంటివి? గురువులు నీకేమి బోధించిరి? తనయుల సంభాషణములను ఎన్నిసార్లు విన్నను తండ్రులకు తనివితీరదు. నిరంతరము ఆనందమునే కల్గించు చుండును. బిడ్డల మాటలు తండ్రులకు బాధలను తొలగించును. బడలికను పోగొట్టును. చిన్నారుల పలుకులే పెద్దల చెవులకు అలంకారములు. చిట్టితండ్రీ! నీవు గురువుల వద్ద నేర్చిన వానిలో నీకు నచ్చిన విషయమును వినిపింపుము" యనెను.

ప్రహ్లాదుడు చేతులు జోడించి తండ్రికి నమస్కరించుచు, "తండ్రీ! నేను గురువుల వద్ద ఎన్నో వింటిని. కానీ నా మనస్సుకు మాత్రము ఒక్క విషయము శ్రేష్ఠమని తెలియు చున్నది" యనగానే "వత్సా! చెప్పుము. ఆలసింపకుము. శ్రేష్ఠమేదియో తెలుపుము" యని హిరణ్యకశిపు డనెను. ప్రహ్లాదుడు నిమీలిత నేత్రుడై పలుకుచున్నాడు.

ఉ॥ ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లను చీకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్ళక మీరు నే మను మతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వము న్నతని దివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లము జేర్చి తా రడవి నుండుటమేలు నిశాచరాగ్రణీ!

"తండ్రీ! సర్వులు గృహమనెడి చీకటి గోతిలో పడియున్నారు. "వీరు, వారు, మేము" యనెడి భేద భావములతో ప్రవర్తిల్లుచున్నారు. ఈ ద్వైత భ్రాంతిని వదలి సమస్తము విష్ణు దేవుడే యని తెలిసికొని, ఆతనినే స్మరించుచూ అడవులలో చరించుట శ్రేష్ఠమని నా అభిప్రాయము" యనెను.

ప్రహ్లాదుని మాటల నాలకించిన హిరణ్యకశిపునకు ఆశ్చర్యమాయెను. "కుమారా! ఇది ఏమి చోద్యము? పిల్లలు ఎవరు ఏమి చెప్పినను, ఏది చెప్పినను, దానినే సత్యమని విశ్వసింతురు. ఎవరు నేర్పిరో గాని శత్రువుల కనుకూలమైన విద్యలను నేర్పినారు. నాయనా! ప్రహ్లాదా! ఈ జ్ఞానము నీకు స్వయంగా కలిగినదా? లేక నీకు మరెవ్వరైనను బోధించిరా? ఎలా వచ్చినను ఇది నేర్వదగినది కాదు. విష్ణువు రాక్షసద్రోహి. అతని పేరును తలచుట సముచితము కానేరదు. పిచ్చివానివలె హరి గిరి యనకు. ఆ మాటలను దరి జేరనీయకు" యని హిరణ్యకశిపు డనెను.

తండ్రి మాటల నాలకించిన తనయుడు గురువుల వంక జూచెను. వారు భయముతో వణకసాగిరి. ప్రహ్లాదుడు గురువులతో ఇట్లనెను:

"గురువర్యులారా! కొందరు మాయచే తాము, పరులని భావించి భేదబుద్ధిని తయారు చేసికొందురు. అట్టివారు జ్ఞానమయుడైన పరమాత్మను వర్ణింపజాలరు. అసలు బ్రహ్మాది దేవతలే శ్రీహరి వైభవమ్మును వర్ణింపలేక పోయిరి. ఇక సామాన్యుల విషయమేల? గురుదేవా! అది ఏమి చిత్రమో గాని నా మనస్సు మాత్రము శ్రీహరిని వదలి మనలేదు. సూదంటురాతిని ఇనుపముక్క తగుల్కొనినట్లు నా చిత్తము విష్ణుమూర్తి యందు దృఢమై యున్నది.

తే॥ ఇను మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత మగు హృషీకేశు సన్నిధి నా విధమున
గరగుచున్నది దైవయోగమున జేసి బ్రాహ్మణోత్తమ! చిత్తంబు భ్రాంతమగుచు.

"నేను విష్ణుమూర్తిని వదలి జీవించలేను" యనెను.

ప్రహ్లాదకుమారుని మాటల నాలకించిన ఆచార్యులు మ్రింగుడు పడనివారై, "కుమారా! మేము చెప్పని ఈ విషయాలు నీకు చెప్పిందెవరు? నీ చిత్తమును విష్ణుని వైపునకు త్రిప్పినదెవరు? తప్పు నాయనా! విష్ణువును మరచిపొమ్ము! దైత్యరాజును పరమాత్మగా స్వీకరింపుము" యనిరి. విష్ణుదేవుని మరచుట తన కసాధ్యమని ప్రహ్లాదుడు బదులుపలికెను.

సీ॥ మందారమకరంద మాధుర్యమున దేలు మధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మల మందాకినీవీచికల దూగు రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలిత రసాలపల్లవఖాదియై చొక్కు కోయిల సేరునే కుటజములకు
బూర్ణేందుచంద్రికా స్ఫురితచకోరక మరుగునే సాంద్రనీహారములకు
తే॥ నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబు జేరనేర్చు వినుతగుణశీల! మాటలు వేయునేల?

"గురుదేవా! కల్పవృక్షములలో పూదేనెలను త్రాగు భ్రమరము ఉమ్మెత్తచెట్ల వద్ద కరు దెంచునా? గంగాజలపుటలలలో జలకమాడు రాజహంస సామాన్య నదులవైపు నడక సాగించునా? తియ్యని మామిడి చిగుళ్ళను తినెడి కోయిలమ్మ కొడిసె చెట్లపైకి చేరునా? పున్నమినాటి చంద్రుని వెన్నెలను జుర్రుకొని మత్తెక్కిన చకోరము మంచుగడ్డల మీదికి

చేరునా? విష్ణుదేవుని దివ్య పాదారవింద ధ్యానమనెడి అమృతమును పానము చేసి మత్తెక్కిన మనస్సు ఇతర విషయముల పైకి ఎలా వెళ్ళగలదో చెప్పండి" యనెను.

ప్రహ్లాదుని మాటల నాలకించిన గురువు క్రుద్ధుడయ్యెను. ప్రహ్లాదుని జూచి, "ఓరీ బాలకా! వైరి విభూషణా! వంశ దూషణా! నీవు ఐదేండ్ల బాలుడవు. ఇంతలేవు. కానీ అంత మాటలు, వింత మాటలు మాట్లాడుచున్నావు. వక్రములన్నీ వచించుచున్నావు. తర్కములన్నీ వలుకుచున్నావు. మేము శ్రమించి బోధించినవి ఒక్కటియైనా చెప్పవు. ప్రభువు ఎదుట మాకు తలవంపులు తెచ్చితివి. నీవు దానవరాజునకు పుత్రుడివా? శత్రువుయా?

దైతేయ చందనవనే జాతోఽయం కంటకద్రుమః
యన్మూలో న్మూల పరశో ర్విష్ణో ర్నాలాయితోఽర్భకః

"రాక్షసవంశ మనెడి చందనవనము నందు ఈ ప్రహ్లాదుడు కంటక వృక్షమువలె జన్మించినాడు. రాక్షస వంశమును నాశము చేయు విష్ణువనెడి గొడ్డలికి వీడు కఱ్ఱయై మిగిలాడు.

"రాజా! ఇతనిని దండించిన గాని దారిలోపడడు. ఈసారి నేర్పుగా చదివించగలము. నీ పాదముల సాక్షిగా చెప్పుచున్నాము. ఇతనిపై మేము కోపింతుము. ఈ సారికి మమ్ము లను కోపపడవలదు" యని పలికి ప్రహ్లాదుని తీసికొని వెళ్ళిరి.

భార్గవ నందనులగు చండ మర్కులు తమ చాతుర్యము కొలది బోధించిరి. ధర్మార్థ కామములను తెలిపిరి. సామ దాన భేద దండోపాయాలన్నీ బోధించిరి. నీతిజ్ఞుడైనట్లు భావించిరి. కొంతకాలము గడిచింది. తాము నేర్పిన విద్యలన్నీ బాలు డభ్యసించాడు. వాటిని రాజుగారి ముందు ప్రదర్శింప జేయాలని గురువులు భావించారు. ప్రహ్లాదుని పిలిచారు. "నాయనా! మీ తండ్రిగారి వద్ద కేగుచుంటిమి. ఈ సారి మా పరువును దక్కించుము. మేము చెప్పిన వర్గత్రయమును మరువకుము. మన శత్రువగు విష్ణుని గూర్చి ముచ్చటింపకుము."

ఉ॥ త్రిప్పకు మన్న మా మతము, దీర్ఘములైన త్రివర్గపాఠముల్
దప్పకు మన్న, వేడు మన దైత్యవరేణ్యుని మ్రోల వేము మున్
చెప్పినరీతి గావి మఱి పెప్పకు మన్న విరోధిశాస్త్రముల్,
విప్పకు మన్న దుష్టమగు విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్.

యని పలికి గురువులు ప్రహ్లాదుని దైత్యరాజు సన్నిధికి తోడ్కొని వచ్చిరి.

సదా మాధవ నామామృత మాధుర్యమును గ్రోలుచు ప్రహ్లాదుడు దేహమును మరచుచుండెను. బ్రహ్మాదుల కైనను సాధ్యపడని విష్ణుభక్తిచే పరవశించు చుండెను. నిఖిల లోకముల యందలి సకల మానవుల దైన్య జీవితములను పరిశీలించి, విష్ణువు కన్నను అన్యమైనది అవాంఛనీయ మైనదియేనని భావించి, బాగుగ నిర్ణయించి, విష్ణు ధ్యానములో ప్రవర్తిల్లు ప్రహ్లాదకుమారుని తోడ్కొని వచ్చి, మైమరచి నిలబడియున్న బాలకుని ముందుకు త్రోసి తండ్రికి నమస్కరింపుమని గురువు లనిరి.

క॥ శిక్షించితి మవ్వము లగు పక్షంబులు మాని నీతిపారగు డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర! వీక్షింపుము నీకుమారు విద్యాబలమున్.

అని చండ మర్కులు హిరణ్యకశిపునితో విన్నవించుకొనిరి.

హిరణ్యకశిపుడు ప్రహ్లాదుని చూసెను. దండప్రణామము చేసిన బిడ్డను దీవించెను. చేతులను చాచి చేరదీసికొనెను. గాఢముగా కౌగలించుకొనెను. తొడపై కూర్చుండ బెట్టు కొనెను. జులపాలను చేతితో దువ్వెను. గడ్డమును పట్టుకొని ముద్దాడెను. తలను మూర్కొనెను. ఆనందాతిశయముచే బాష్పములు నేత్రముల యందు నిలిచియుండ మెల్లని, తియ్యని మాటలతో ఇలా పలికెను:

"వత్సా! నిన్ను చూసి ఎంతోకాల మైనట్లున్నది. నీ సహాధ్యాయులు చక్కగా చదివి బుద్ధిమంతులై యున్నారు. నిన్ను విద్యావంతునిగ చూడవలె ననెడి నా కోర్కె నేడు నెర వేరినది. కుమారా! నీ విద్యల సారమును తెలియగోరు చున్నాను. నీవు చదివిన శాస్త్రము లలో ఒక్క శ్లోకమును వల్లించి, దాని భావమును ఒలికించి, తాత్పర్యమును ముందుం చుము" అనెను.

"నాన్నా! గురువులు నాకు చక్కగా బోధించినారు. చాలా శాస్త్రములను వారి వద్ద నేను అధ్యయనము చేసితిని. ఒక్క మాటలో చెప్పవలె నవిన చదువుల సారమంతటినీ గ్రహించితిని."

క॥ చదివించిరి నను గురువులు చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు వే
జదివినవి గలవు పెక్కులు చదువులలో మర్మమెల్ల జదివితి దండ్రీ!

యని ప్రహ్లాదుడు పలుకగా గురువులు సంతుష్టచిత్తులైరి. తండ్రియైన హిరణ్య కశిపుని ఆనందము అనిర్వచనీయ మాయెను.

"కుమారా! లెస్స! మాకు చాలా ఆనందముగా యున్నది. తులసివనములో గంజాయి మొలచునా? నా కడుపున జడుడు జన్మించునా! దైత్యవంశ వర్ధనుడవుగా నీవు నాకు గన్పించు చున్నావు. భళి భళి! నిన్ను ఈ స్థాయికి తెచ్చిన గురువుల శ్రమ ప్రశంస నీయమైనది. వారి ఋణము తీర్చలేనిది. వత్సా! ఏదీ శ్లోకమును చెప్పి, నా హృదయ మును ఆనంద డోలికలలో ఊగునట్లు చేయుము" యని హిరణ్యకశిపు డనెను. ప్రహ్లాదుడు శ్లోకమును చెప్పుచున్నాడు.

శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః స్మరణం పాద సేవనమ్
అర్చనం వన్దనం దాస్యం సఖ్య మాత్మ నివేదనమ్
ఇతి పుంసార్పితా విష్ణౌ భక్తి శ్చేన్నవ లక్షణా
క్రియతే భగవత్యద్ధా తన్మన్యేఽధీత ముత్తమమ్ ॥

"1. భగవంతుని నామ, లీల, గుణాదులను వినుట, 2. కీర్తించుట, 3. స్మరించుట, 4. పాదపద్మములను సేవించుట, 5. అర్చించుట, 6. నమస్కరించుట, 7. దాస్యము చేయుట, 8. స్నేహభావము, 9. ఆత్మ నివేదనము గావించుట అను ఈ తొమ్మిదియు

భక్తి లక్షణములు. ఈ తొమ్మిది విధములైన భక్తి సాధనలను విష్ణువునందు ఎవడు ఆచరించునో అతడే చక్కగా చదివినవాడని నా అభిప్రాయము" అని ప్రహ్లాదుడనెను.

దీనినే నవవిధ భక్తి యందురు. ఇందులో తొమ్మిది విధములైన భక్తి సాధనలున్నవి. నావ నెక్కినవాడు తీరమును చేరునట్లు ఈ భక్తి విధముల నెరిగినవాడు తప్పక తరించును.

నవవిధ భక్తి స్వరూపములు

1. శ్రవణము :- శ్రవణము జ్ఞానము నందించును. ఆత్మానాత్మ వివేక జ్ఞానము నందించును. శ్రవణము వలన సద్భావములు పెంపొందును. సదాచార మలవడును. సన్మార్గము తెలిసివచ్చును. సద్గతి లభించును.

హరి కథలు వినెడి వారికి మరణాగత మోహ సంభ్రమము లే దనఘా

యని భాగవతము నందే కలదు. భగవంతుని దివ్య చరిత్రమును, అనంతకళ్యాణ గుణములను ఆలకించుట శ్రవణ మనబడును.

శ్రవణము చేయుట వలన శౌనకాది ఋషులు నైమిశారణ్యమున జ్ఞానులైరి. శ్రవణము వలననే జనకచక్రవర్తికి జ్ఞానము కలిగెను. శ్రవణము వలననే పరీక్షిత్తుడు ముక్తిని బొందెను. ప్రబోధసమయముననే అర్హతగల ముముక్షువునకు జ్ఞానము లభించునని శంకరాచార్యులు తెలిపియున్నారు.

కథా త్రివేణీ సంగమ దేవభక్త్ ఆణి నామ తేథీంచె ఉత్తమ చరణ రజ వందితాం
జళతీ దోషాంచె డోంగర శుద్ధ హెూతీ నారీనర గాతీ ఏకతీ సాదర జె పవిత్ర హరి కథా!

"కథా శ్రవణము త్రివేణీ సంగమమువలె పవిత్రమైనది. దేవుడు, భక్తుడు, భగవన్నామములు ఒక్కచోట చేరుచున్నవి. భగవత్కథను, లీలలను వర్ణించుట కుపకరించు ఆ స్థలము పవిత్రమగుచున్నది. కారణము ఆ ప్రదేశము మహాత్ముల పాదధూళికి నోచుకొను చున్నది. కథా శ్రవణము పాప పర్వతములను దహించివేయును. జనులందరిని పరిశుద్ధ మొనర్చును. వక్తను, శ్రోతను పవిత్రము చేయును" అని సంత్ తుకారాం గానం చేశాడు.

2. కీర్తనము :- కీర్తన మనగా భగవంతుని వైభవమును గానము చేయుటయని భావము. కలియుగములో భగవన్నామ సంకీర్తనమే తరించుటకు ఏకైక తరుణోపాయమని శాస్త్రములు ఘోషిస్తున్నవి. మహాత్ములు ప్రవచిస్తున్నారు **"కలౌ సంకీర్త్య కేశవమ్"** అని విష్ణు పురాణము ప్రవచించినది.

గీత్వాతు మమ నామాని విచరే న్మమ సన్నిధౌ
ఇతి బ్రవీమితే సత్యం - క్రీతోహం తస్య చార్జున !

"అర్జునా! ఎవరయితే నా నామమును గానము చేయుచు, నా సన్నిధానము నందే యుందురో అట్టివారికి నేను ఋణపడి యున్నాను. ఇది సత్యము" అని భగవానుడు ఆదిపురాణము నందు చెప్పి యున్నాడు.

భజన పరులకేల దండపాణి భయము, మనసా
అజరుద్ర సురేశుల కాయాస్థాన మొసగు రామ ॥భజన॥

యని త్యాగరాజస్వామి మృత్యుంజయులై కీర్తించారు.

ఈ నవవిధ భక్తులలో మొదటిదైన శ్రవణమును విషయగ్రహణముగను, రెండవది యగు కీర్తనమును ఆచరణముగను గ్రహించిన ఇంకా సులభగ్రాహ్యమై భాసించును.

భగవద్గుణ శ్రవణ కీర్తనాత్ ॥

"భగవద్గుణ శ్రవణ కీర్తనాదుల వలన పరమాత్మను పొందవచ్చు" నని నారదమహర్షి భక్తి సూత్రములలో కూడా తెలిపియున్నారు.

3. స్మరణము :- శ్రవణములో భగవల్లీలలు తెలియును. వైభవము అర్థమగును. ఆ తరువాత కీర్తనములో గుణలీలలను గానముచేయుట, సాధన లాచరించుట జరుగును. కానీ భగవంతుని సదా మనస్సునందు నిలుపు కొనుటను స్మరణమందురు. నిరంతరము పరమాత్మను స్మరించే అలవాటును మనస్సునకు కల్పించాలి. పరమాత్మను స్మరించు మనస్సు పరమాత్మ యందే స్థిరపడి యుండును.

మా మనుస్మరత చిత్తం మయ్యేవ ప్రవిలీయతే

"నన్ను స్మరించు మనస్సు నా యందే విలీనమై యుండును" అని పరమాత్మ భాగవతము నందు తెలిపెను.

స్మర వారం వారం చేతః స్మర నందకుమారమ్

"చిత్తమా! మఱల మఱల నందకుమారుని స్మరింపుము" అని సదాశివ బ్రహ్మేంద్రస్వాముల వారు కీర్తించి యున్నారు.

4. పాద సేవనము :- భగవంతుని పాదపద్మములను సేవించుట నాల్గవ భక్తి క్రమము. గుహుని తరింపజేసినది, భరతునికి ముక్తినొసగినది, భగవానుని పాదపద్మములే కదా! అవియే అహల్యకు బ్రతుకునిచ్చిన చరణములు.

నీ పద పంకజములను నే నెర నమ్మినాను ॥నీ పద॥
కోపముతో ముని తాపసి ఇచ్చిన
శాపమున అహల్య అనుదినము
చాపరాయి తను తాప మోర్వలే
నామెను గని పరితాపము దీర్చిన ॥నీ పద॥

యని ప్రార్థించిన త్యాగరాజస్వామి రామసాయుజ్యము నొంది తరించాడు. అదియును గాక ఈ విశ్వము పరమాత్మ యొక్క పాదముగా పురుష సూక్తములో వర్ణించ బడినది. కనుక జగత్తును జగదీశ్వర స్వరూపముగా నెంచి సేవచేయువారు కూడా ఈ పాదసేవన భక్తి క్రిందికి వస్తారు.